МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА,
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПСИХОЛОГІЇ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Технології психокорекції девіантної поведінки

для підготовки фахівців на другому (магістерському) рівні вищої освіти
за спеціальністю С4 Психологія

РОЗРОБНИК:
доцент кафедри,
кандидат психологічних наук,
доцент
_____ **Сергій ВОЛЕВАХА**

Розглянуто та затверджено
на засіданні кафедри
«01» вересня 2026 року,
протокол № 8

Узгоджено з гарантом
освітньої програми _____ **Тетяна ДАНИЛЬЧЕНКО**

Обсяг: 3 кредити ECTS.

Чернігів – 2026

Анотація курсу

Навчальна дисципліна «Технології психокорекції девіантної поведінки» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про теоретичні засади, сучасні підходи, методи та технології психологічної корекції осіб, поведінка яких характеризується стійкими відхиленнями від соціальних, правових та поведінкових норм. Особлива увага в межах курсу приділяється практичній діяльності психолога, спрямованій на виявлення психологічних чинників девіантної поведінки, визначення напрямів корекційного впливу, планування психокорекційної роботи та застосування відповідних методів і технік.

Актуальність вивчення дисципліни зумовлена необхідністю підготовки фахівців, здатних професійно працювати з різними проявами девіантної поведінки, зокрема залежною, делінквентною та агресивною поведінкою. Психологічна допомога таким особам потребує не лише розуміння причин і механізмів формування девіацій, а й володіння технологіями цілеспрямованого психокорекційного впливу, навичками встановлення професійного контакту, підтримки мотивації до змін, корекції деструктивних способів мислення та поведінки, розвитку самоконтролю, відповідальності й просоціальних моделей взаємодії.

Курс поєднує фундаментальні наукові знання з практично орієнтованою підготовкою здобувачів. У процесі його вивчення розглядаються основні теоретичні моделі психокорекційної практики, можливості їх застосування у роботі з особами з девіантною поведінкою, принципи побудови психокорекційних програм, вимоги до професійної діяльності психолога та чинники ефективності корекційної роботи. Значна увага приділяється доказовим методам психологічної допомоги та формуванню здатності обґрунтовано добирати психокорекційні технології відповідно до психологічних особливостей клієнта, характеру девіації та конкретної професійної ситуації.

Практична складова дисципліни передбачає опанування базових прийомів мотиваційного інтерв’ювання, стратегій роботи з клієнтами на різних стадіях зміни поведінки, методів когнітивно-поведінкового втручання, аналізу когнітивних викривлень, когнітивної реструктуризації, розвитку навичок раціонального прийняття рішень та розв’язання проблем. Здобувачі навчаються застосовувати ці методи під час аналізу конкретних випадків, роботи з навчальними кейсами та моделювання психокорекційної взаємодії.

Окремий блок дисципліни присвячено особливостям психокорекції найбільш поширених форм девіантної поведінки. У межах курсу розглядаються причини та психологічні механізми залежної, делінквентної й агресивної поведінки, а також відповідні напрями психологічного втручання. Здобувачі аналізують чинні корекційні та пробаційні програми, спрямовані на зміну прокримінального мислення, попередження вживання психоактивних речовин, керування емоціями та подолання агресивної поведінки, а також розробляють і презентують власні фрагменти психокорекційних програм.

Важливим результатом опанування дисципліни є формування здатності аналізувати особистість з проявами девіантної поведінки в єдності її індивідуально-психологічних, соціально-психологічних і поведінкових характеристик, визначати фактори виникнення та закріплення девіацій, оцінювати можливі ризики та формувати обґрунтовані напрями психологічної корекції. Це забезпечує перехід від теоретичного розуміння девіантної поведінки до професійного планування психологічної допомоги конкретній особі.

Навчальна дисципліна має інтегрально-прикладний характер та тісно пов'язана із загальною, віковою і диференціальною психологією, психологією девіантної поведінки, психодіагностикою, психологічним консультуванням, психокорекцією та психотерапією. Отримані в межах курсу знання та практичні навички створюють підґрунтя для подальшої професійної діяльності психолога у сферах, де необхідна профілактика та корекція девіантної поведінки, а також розроблення й реалізація психологічних і психокорекційних програм.

Мета навчальної дисципліни: сформувати у здобувачів системне уявлення про механізми виникнення та розвитку агресивної поведінки, чинники, що її зумовлюють, особливості прояву агресії в різні вікові періоди, а також сформувати практичні навички діагностики, профілактики та психокорекції агресивної поведінки.

Дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей:

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК 4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК 5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК 6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК 10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

Програмні результати навчання

ПР 1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР 4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПР 5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР 8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПР 10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПР 11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

СТРУКТУРА (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ теми	Назви розділів і тем	Кількість годин								
		Усього	Денна форма				Заочна форма			
			Л	СЗ	ПЗ	СР	Л	СЗ	ПЗ	СР
Розділ 1. Теоретико-методологічні засади та технології психокорекції девіантної поведінки										
1	Діяльність психолога з надання психологічної допомоги особистостям з девіаціями поведінки	10	2	-	-	8	1	-	-	9
2	Теоретичні моделі психокорекційної практики в роботі з особами девіантною поведінкою	12	4	-	-	8	1	-	-	11
3	Доказові методи психокорекційної роботи з особами з девіантною поведінкою	20	4	-	10	6	2	-	3	15
Розділ 2. Технології психокорекції основних форм девіантної поведінки										
4	Психокорекція залежної поведінки	16	-	-	4	12	-	-	1	15
5	Психокорекція делінквентної поведінки	16	-	-	4	12	-	-	1	15
6	Психокорекція агресивної поведінки	16	-	-	4	12	-	-	1	15
	Всього годин за курсом	**90**	**10**	-	22	58	4	-	6	80

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема №3. Доказові методи психокорекційної роботи з особами з девіантною поведінкою (10 годин)

Практичне заняття №1. Мотиваційне інтерв'ювання: базові прийоми (2 години).

План

1. *Підготуйте конспект теоретичне питання*. Основні прийоми мотиваційного інтерв'ювання.

2. *Практична робота*. Виконання навчальних вправ щодо відпрацювання базових прийомів мотиваційного інтерв'ювання.

Методичні вказівки щодо підготовки. Повторіть матеріал лекції про сутність, особливості та базові принципи мотиваційного інтерв'ювання. Опрацюйте матеріал щодо основних прийомів мотиваційного інтерв'ювання: відкриті запитання, афірмації (заохочення та підтримка), рефлексія (активне відзеркалююче слухання) змісту та почуттів, резюмування (підсумовування та узагальнення).

Практичне заняття №2. Мотиваційне інтерв'ювання: робота на різних стадіях зміни поведінки (2 години).

План

1. *Підготуйте конспект теоретичне питання*. Стадії зміни поведінки та стратегії роботи на цих стадіях

2. *Практична робота*. Практичне відпрацювання базових прийомів мотиваційного інтерв'ювання з особами з девіантною поведінкою – робота з кейсами.

Методичні вказівки щодо підготовки. Повторіть матеріал лекції про сутність, особливості та базові принципи мотиваційного інтерв'ювання, особливості стадій зміни поведінки осіб з девіантною поведінкою та стратегії роботи на цих стадіях, роботу з опором. Опрацюйте матеріал щодо категорій питань, що сприяють змінам: 1) питання, що сприяють усвідомленню проблеми; 2. питання, що сприяють вираженню стурбованості; 3) питання, що сприяють твердженням щодо наміру змінитися; 4) питання, що сприяють вираженню оптимізму.

Практичне заняття №3. Когнітивно-поведінкове втручання: когнітивний процес осіб з девіантною поведінкою (2 години).

План

1. *Підготуйте конспект теоретичне питання*. Класифікації когнітивних викривлень девіантів.

2. *Практична робота*. Виконання навчальних вправ щодо відпрацювання навичок аналізу когнітивного процесу девіантів, розпізнавання когнітивних викривлень, ведення корекційної бесіди з особами з девіантною поведінкою.

Методичні вказівки щодо підготовки. Повторіть матеріал лекції про ключові теорії та принципи когнітивно-поведінкового втручання, схему когнітивного процесу (ABC). Опрацюйте матеріал щодо класифікацій когнітивних викривлень осіб з девіантною поведінкою.

Практичне заняття №4. Когнітивно-поведінкове втручання: когнітивна реструктуризація (2 години)

1. *Підготуйте конспект теоретичне питання*. Етапи когнітивної реструктуризації.

2. *Практична робота*. Виконання навчальних вправ щодо відпрацювання навичок когнітивної реструктуризації – робота з кейсами.

Методичні вказівки щодо підготовки. Повторіть матеріал лекції про ключові принципи когнітивно-поведінкового втручання, схему когнітивного процесу (ABCD). Опрацюйте матеріал щодо основних етапів когнітивного реструктурування та змісту діяльності психолога на кожному з них.

Практичне заняття №5. Формування навичок розв'язання проблем (2 години).

План

1. *Підготуйте конспект теоретичне питання*. Етапи раціонального прийняття рішень

2. *Практична робота*. Виконання навчальних вправ щодо відпрацювання навичок критичного мислення та раціонального прийняття рішень.

Методичні вказівки щодо підготовки. Повторіть матеріал лекції про ключові принципи процесу формування навичок мислення у осіб з девіантною поведінкою. Опрацюйте матеріал щодо основних етапів раціонального прийняття рішень.

Тема №4. Психокорекція залежної поведінки (4 години)

Практичні заняття №6-7.

План

1. *Аналітичні завдання.*

1.1. Провести короткий огляд корекційної програми ДКВС «Реабілітація осіб, які вживають психоактивні речовини».

1.2. Провести короткий огляд пробаційної програми «Попередження вживання психоактивних речовин».

2. *Практична робота*. Демонстрація підготовлених здобувачами фрагментів психокорекційних програм, спрямованих на корекцію адиктивної поведінки.

Методичні вказівки щодо підготовки.

1. Огляд кожної програми рекомендується підготувати за таким планом: розпочати слід з короткого вступу, де обґрунтовується актуальність проблеми

вживання психоактивних речовин. Далі подається загальна характеристика: назва, цільова аудиторія, мета та практичне призначення. Потрібно розкрити основні завдання програми, показати, на які зміни в поведінці чи особистості вона спрямована, а також описати їх змістові модулі, ключові теми та навички, які формуються у учасників. Окремо варто проаналізувати методи і форми психологічної роботи, що застосовуються у програмі, з акцентом на їх доцільність для роботи з ризиком або досвідом вживання психоактивних речовин.

2. Здобувачі заздалегідь об'єднуються викладачем у команди, які мають підготувати фрагменти психокорекційних програм, спрямованих на корекцію одного з таких аспектів адиктивної поведінки:

- формування мотивації до змін та усвідомлення проблеми;
- розвиток навичок самоконтролю та подолання потягу;
- ідентифікація тригерів і робота з ризиковими ситуаціями;
- формування навичок відмови від вживання психоактивних речовин;
- розвиток емоційної саморегуляції та зниження рівня стресу;
- формування альтернативної, соціально прийнятної поведінки;
-розвиток життєвих навичок та відповідальності за власні рішення.

Кожна команда має підготувати короткий фрагмент заняття з описом мети, завдань, цільової групи, ходу проведення, використаних методів та очікуваних результатів і представити його (решта здобувачів групи виступають як учасники).

Тема 5 «Психокорекція делінквентної поведінки»
Практичні заняття №8-9.

План

1. *Аналітичні завдання*.

1.1. Провести короткий огляд корекційної програми ДКВС «Зміна прокримінального мислення».

1.2. Провести короткий огляд пробаційної програми «Зміна прокримінального мислення».

2. *Практична робота*. Демонстрація підготовлених здобувачами фрагментів психокорекційних програм, спрямованих на корекцію адиктивної поведінки.

Методичні вказівки щодо підготовки.

1. Огляд кожної програми рекомендується підготувати за таким планом: розпочати слід з короткого вступу, де обґрунтовується актуальність проблеми вживання психоактивних речовин. Далі подається загальна характеристика: назва, цільова аудиторія, мета та практичне призначення. Потрібно розкрити основні завдання програми, показати, на які зміни в поведінці чи особистості вона спрямована, а також описати їх змістові модулі, ключові теми та навички, які формуються у учасників. Окремо варто проаналізувати методи і форми психологічної роботи, що застосовуються у програмі, з акцентом на їх

доцільність для роботи з ризиком або досвідом вживання психоактивних речовин.

2. Здобувачі заздалегідь об'єднуються викладачем у команди, які мають підготувати фрагменти психокорекційних програм, спрямованих на корекцію одного з таких аспектів делінквентної поведінки:

- формування відповідальності за власні вчинки;
- розвиток самоконтролю та зниження імпульсивності;
- усвідомлення наслідків протиправної поведінки;
- корекція ризикованої поведінки;
- розвиток навичок конструктивного вирішення конфліктів;
- формування просоціальних цінностей і норм;
- розвиток емпатії та здатності враховувати інтереси інших;
- формування навичок прийняття рішень у складних життєвих ситуаціях.

Кожна команда має підготувати короткий фрагмент заняття з описом мети, завдань, цільової групи, ходу проведення, використаних методів та очікуваних результатів і представити його (решта здобувачів групи виступають як учасники).

Тема 6 «Психокорекція агресивної поведінки»

Практичні заняття №10-11.

План

1. *Аналітичні завдання*.

1.1. Провести короткий огляд корекційної програми ДКВС «Керування емоціями».

1.2. Провести короткий огляд пробаційної програми «Подолання агресивної поведінки».

2. *Практична робота*. Демонстрація підготовлених здобувачами фрагментів психокорекційних програм, спрямованих на корекцію адиктивної поведінки.

Методичні вказівки щодо підготовки.

1. Огляд кожної програми рекомендується підготувати за таким планом: розпочати слід з короткого вступу, де обґрунтовується актуальність проблеми вживання психоактивних речовин. Далі подається загальна характеристика: назва, цільова аудиторія, мета та практичне призначення. Потрібно розкрити основні завдання програми, показати, на які зміни в поведінці чи особистості вона спрямована, а також описати їх змістові модулі, ключові теми та навички, які формуються у учасників. Окремо варто проаналізувати методи і форми психологічної роботи, що застосовуються у програмі, з акцентом на їх доцільність для роботи з ризиком або досвідом вживання психоактивних речовин.

2. Здобувачі заздалегідь об'єднуються викладачем у команди, які мають підготувати фрагменти психокорекційних програм, спрямованих на корекцію одного з таких аспектів агресивної поведінки:

- усвідомлення власних агресивних реакцій і тригерів;
- розвиток навичок емоційної саморегуляції;
- зниження імпульсивності та контроль гніву;
- формування навичок конструктивного вираження емоцій;
- розвиток емпатії та розуміння почуттів інших;
- корекція ворожих установок і когнітивних викривлень;
- розвиток навичок ненасильницького спілкування.

Кожна команда має підготувати короткий фрагмент заняття з описом мети, завдань, цільової групи, ходу проведення, використаних методів та очікуваних результатів і представити його (решта здобувачів групи виступають як учасники).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема №1 Діяльність психолога з надання психологічної допомоги особистостям з девіантною поведінкою

Письмово дайте розгорнуті відповіді на питання:

1. Сфери застосування психологічної корекції.
2. Алгоритм складання програми психокорекція девіантної поведінки
3. Вимоги до психолога, що здійснює психокорекційні заходи та психокорекційних програм

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні вимоги до психолога, що здійснює психокорекційні впливи.
2. Якими професійними компонентами має володіти психолог, який здійснює психокорекційний вплив?
3. Які фактори та умови впливають на ефективність корекційної роботи психолога?
4. В чому полягає специфіка проведення психокорекційних груп.

Тема №2 Теоретичні моделі психокорекційної практики в роботі з девіантною поведінкою

Письмово дайте розгорнуті відповіді на питання:

1. Клієнт-центрований підхід К. Роджерса в психологічній корекції.
2. Екзистенціальний напрямок та логотерапія в психологічній корекції.
3. Тілесно-орієнтовані групи психологічної корекції.
4. Транзактний аналіз Е. Берна: аналіз трансакцій, аналіз ігор, аналіз сценарію.
5. Заповніть таблицю:

Парадигма психокорекційної практики	Особливості застосування	Основні методи та технології, що

		використовуються в парадигмі
Психодинамічний напрямок		
Гештальт-терапія		
Когнітивно-поведінкова парадигма		
Клієнт-центрований підхід		
Екзистенційний напрямок		

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть та охарактеризуйте психоаналітичні підходи до психокорекційної роботи.
2. В чому полягає специфіка гештальт-підходу у психокорекційній роботі?
3. Назвіть особливості когнітивно-поведінкового психокорекційного підходу.
4. Які техніки використовуються у раціонально-ємотивній терапії А.Елліса?

Тема №3 Доказові методи психокорекційної роботи з особами з девіантною поведінкою

Письмово дайте розгорнуті відповіді на питання:

1. Історія створення методу мотиваційного інтерв'ювання.
2. Просоціальне моделювання у роботі з делінквентами.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть функції профілактики та корекції девіантної поведінки особистості.
2. Які існують доказові методи надання психологічної допомоги особистості з девіантною поведінкою?
3. Чи існують особливості профілактики девіантної поведінки дитини та дорослого? Якщо так, то в чому вони полягають?
4. В чому, на вашу думку полягають основні проблеми психологічної корекції девіантної поведінки підлітків?

<u>Тема №4 Психокорекція залежної поведінки</u>

Письмово дайте розгорнуті відповіді на питання:

1. Види та причини адиктивної поведінки.
2. Підходи до корекції залежності від психоактивних речовин.
3. Основні підходи та моделі профілактики залежностей від психоактивних речовин.

Питання для самоконтролю:

1. Чи відрізняються причини появи алкогольної та наркотичної залежності?
2. Назвіть та опишіть теоретичні підходи до профілактики залежностей від психоактивних речовин.
3. В чому полягають цілі та завдання профілактики залежності від психоактивних речовин?
4. Які на сьогоднішній день існують підходи до корекції залежності від психоактивних речовин.
5. Які техніки та методи психокорекційної роботи будуть ефективними у роботі із залежними особистостями?

Тема №5 Психокорекція делінквентної поведінки

Письмово дайте розгорнуті відповіді на питання:

1. Причини злочинної поведінки. Особливості мотивів злочинної поведінки чоловіків/жінок, повнолітніх/неповнолітніх.
2. Особливості кримінального мислення. Реактивна та проактивна позиція у житті людини
3. Когнітивні викривлення, які спричиняють делінквентну поведінку.

Питання для самоконтролю:

1. Як досвід впливає на поведінку людини?
2. Навіщо людина має розуміти взаємовплив поведінки й переконань один на одного?
3. Як збільшення варіантів задоволення своїх потреб впливає на поведінку людини?
4. Назвіть стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях та опишіть їх особливості.

Тема №6 Психокорекція агресивної поведінки

Письмово дайте розгорнуті відповіді на питання:

1. Причини агресивної поведінки. Специфіка агресивної поведінки чоловіків/жінок, повнолітніх/неповнолітніх
2. Основні підходи до психологічної корекції агресивної поведінки.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть причини прояву агресивної поведінки.

2. Чи існує різниця у проявах агресії в залежності від статі, віку, соціального положення?
3. Поясніть взаємовз'язок рекції бій/біжи з проявами агресивної поведінки?
4. Які методи та техніки психокорекції найбільш ефективні при роботі з агресивною поведінкою.
5. Яким чином думки агресивної особистості впливають на її реакцію?

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Завдання:

Кожен здобувач має скласти психологічний портрет особи з проявами стійкої девіантної поведінки, використовуючи наявні у вас знання (психологічну діагностику проводити не обов'зково) про її індивідуально-психологічні особливості, прояви поведінки, соціальне оточення тощо. Це може бути ваш знайомий – з теперішнього чи минулого життя, герой художнього твору, кінофільму тощо. У портреті необхідно дотримуватися логічної послідовності, застосовувати психологічні терміни, обґрунтовувати висновки конкретними прикладами з досвіду спостереження або взаємодії.

Орієнтовна структура психологічного портрета

1. **Соціально-демографічні дані:**
   - стать, вік;
   - рівень освіти;
   - склад сім'ї (наявність/відсутність батьків, дітей, шлюбний статус);
   - трудова або навчальна діяльність (рід занять, професійна підготовка);
   - наявність кримінального чи іншого «стажу»;
   - матеріальне становище.
2. **Характеристика девіантної поведінки:**
   - вид девіацій (делінквентність, агресивність, залежності, аутодеструктивна поведінка, проституція, інші);
   - інтенсивність та частота проявів;
   - особливості динаміки (епізодичність чи систематичність);
   - реакція оточення на ці прояви.
3. **Індивідуально-психологічні характеристики:**
   - стан фізичного та психічного здоров'я;
   - інтелектуальний рівень (загальний розвиток, освіченість, когнітивні особливості);
   - риси характеру (домінуючі, акцентуації, патологічні прояви);
   - здібності (інтелектуальні, творчі, комунікативні тощо);
   - емоційна сфера (стабільність/нестабільність, рівень тривожності, агресивності);
   - вольові якості (сила волі, самоконтроль, рішучість, імпульсивність);

- система цінностей і переконань;
- спрямованість (особистісна, соціальна, егоцентрична тощо), потреби (базові, соціальні, духовні), самооцінка.

4. **Соціально-психологічні характеристики:**
   - найближче соціальне оточення, референтні групи;
   - міжособистісні стосунки (у сім'ї, серед друзів, колег);
   - ставлення до представників влади, правоохоронців, освітніх і медичних закладів;
   - рівень соціальної адаптації чи дезадаптації.
5. **Спосіб життя:**
   - опис основних сфер (праця, навчання, дозвілля, побут);
   - наявність деструктивних чи асоціальних практик (залежності, антисоціальні звички);
   - участь у кримінальних чи маргінальних субкультурах.
6. **Причини виникнення і закріплення девіацій (ваше бачення):**
   - соціальні (сім'я, виховання, оточення, рівень життя);
   - психологічні (особливості темпераменту, акцентуації характеру, травми дитинства);
   - біологічні (спадковість, фізичні чи психічні розлади);
   - поєднання факторів та їх взаємодія.
7. **Прогноз:**
   - можливі сценарії розвитку життя особи (позитивний/негативний);
   - ризики рецидиву девіацій;
   - ваші загальні висновки.

2. Розробити стислу програму психологічної корекції для цього випадку. Вона може бути спрямована як на корекцію девіантної поведінки загалом, так і на обрані її аспекти. Обгрунтувати доцільність вибору саме цих заходів, методів, вправ, технік.

3. Підготувати мультимедійну презентацію для представлення кейсу та розробленої програми в навчальній групі.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в таблиці

№ теми	Назви розділів і тем	Всього балів	Форма заняття	
			семінарське заняття (конспектування, відповідь, доповнення)	практичне заняття (опрацювання матеріалів для підготовки)
1	2	3	4	5
Розділ 1. Теоретико-методологічні засади та технології психокорекції девіантної поведінки				
1	Діяльність психолога з надання психологічної допомоги особистостям з девіаціями поведінки	-	-	-
2	Теоретичні моделі психокорекційної практики в роботі з особами девіантною поведінкою	-	-	-
3	Доказові методи психокорекційної роботи з особами з девіантною поведінкою	15	-	15
Розділ 2. Технології психокорекції основних форм девіантної поведінки				
4	Психокорекція залежної поведінки	6	-	6
5	Психокорекція делінквентної поведінки	6	-	6
6	Психокорекція агресивної поведінки	6	-	6
Разом		**33**	**-**	**33**
Індивідуальне завдання		15		
Самостійна робота		12		
Екзамен		40		
Всього		100 балів		

Робота на практичних заняттях оцінюється за такими критеріями:

- для того аби отримати бали слід брати участь виконанні вправ та завдань практичного заняття (а також, доповнення, відповідь на питання викладача, висловлення своєї обґрунтованої точки зору під час обговорення проблемних питань);
- виступ із доповіддю на питання за планом практичного заняття може принести вам ще бали за умови, що відповідь буде змістовною та відповідати плановому питанню;

Таким чином, ваша участь в роботі на практичному занятті може принести вам до 3 балів за одне заняття.

Самостійна робота оцінюється викладачем з розрахунку 2 бали за одну тему - повністю висвітлені в конспекті питання з вищенаведеного списку.

Індивідуальна робота оцінюється викладачем з розрахунку 15 балів за завдання. Кожен здобувач протягом курсу має скласти психологічний портрет особи з проявами стійкої девіантної поведінки.

При цьому оцінка відбувається узагальненням балів за 5 критеріями:

№	Критерій оцінювання	Зміст критерію	Макс. бал
1	Повнота та структурованість психологічного портрета	Відображено основні соціально-демографічні, індивідуально-психологічні, соціально-психологічні та поведінкові характеристики особи; матеріал викладено логічно й послідовно.	3
2	Психологічна обґрунтованість аналізу девіантної поведінки	Коректно визначено вид, характер та прояви девіантної поведінки; проаналізовано можливі соціальні, психологічні та біологічні чинники її виникнення і закріплення; використано відповідну психологічну термінологію.	3
3	Аргументованість висновків і прогнозу	Висновки підтверджуються конкретними фактами, прикладами поведінки або спостереженнями; визначено ризики повторних проявів девіантної поведінки та обґрунтовано можливі сценарії її подальшого розвитку.	3
4	Якість та доцільність програми психокорекції	Програма відповідає визначеним проблемам та особливостям особи; чітко сформульовано мету й основні напрями психокорекції; обґрунтовано вибір методів, технік і вправ.	3
5	Якість презентації та представлення кейсу	Презентація структурована, змістовна та наочна; здобувач логічно представляє кейс і програму психокорекції, аргументує запропоновані рішення та відповідає на запитання.	3

Підсумковий контроль з дисципліни відбувається у вигляді екзамену на якому ви можете отримати до 40 балів в залежності від повноти та обґрунтованості ваших відповідей. На екзамені в білеті будуть 4 питання з переліку наведеного нижче, кожна відповідь дає вам до 10 балів. Якщо під час проходження курсу ви набрали 60 балів то маєте право не здавати екзамен вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в таблиці.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	**A**	відмінно
82-89	**B**	добре
75-81	**C**	
64-74	**D**	задовільно
60-63	**E**	
35-59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання

0-34	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Питання до заліку

1. Поняття, форми та критерії девіантної поведінки.
2. Види девіантної поведінки.
3. Сутність, принципи, цілі і завдання психокорекції.
4. Етапи процесу психокорекції.
5. Сфери застосування психологічної корекції девіантної поведінки.
6. Алгоритм складання програми психокорекція девіантної поведінки.
7. Форми психокорекційної роботи: індивідуальна та групова.
8. Психологічні основи профілактики і корекції девіантної поведінки особистості
9. Вимоги до психолога, що здійснює психокорекційні заходи.
10. Основні вимоги до психокорекційних програм.
11. Принципи побудови спілкування психолога з клієнтом у корекційному процесі.
12. Корекція девіантної поведінки засобами класичного психоаналізу З. Фройда.
13. Можливості застосування теорій К.Юнга у психокорекції девіантної поведінки.
14. Аналітична індивідуальна психокорекція А. Адлера.
15. Клієнт-центрований підхід К. Роджерса в психологічній корекції.
16. Екзистенціальний напрямок та логотерапія в психологічній корекції.
17. Можливості застосування транзактного аналізу Е. Берна у корекції девіацій.
18. Когнітивний напрямок у психологічній корекції девіацій.
19. Основні техніки психодрами в психологічній корекції.
20. Психологічна корекція девіантної поведінки засобами гештальт терапії.
21. Методи та техніки гештальт-терапії у роботі з клієнтами з девіантною поведінкою.
22. Цілі та принципи поведінкової корекції девіантної поведінки.
23. Основні техніки мотиваційного консультування.
24. Стадії зміни поведінки клієнта та основні стратегії фахівця на кожній з них.
25. Робота з опором та рецидивами у мотиваційному консультуванні.
26. Когнітивно-поведінкове втручання у корекції девіантної поведінки.
27. Когнітивна реструктуризація.
28. Основні когнітивні викривлення правопорушників
29. Особливості психокорекційної роботи з особами з агресивною поведінкою.

30. Основні підходи до психокорекції адиктивної поведінки.
31. Особливості профілактики девіантної поведінки неповнолітніх.
32. Основні підходи до надання психологічної допомоги особистості з девіантною поведінкою.

ПРАВИЛА КУРСУ ТА ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Запізнення на лекцію не припустимі, викладач залишає за собою право не допустити до заняття слухача (студента), що порушує дисципліну або запізнюється. Поважайте працю викладача, ваших товаришів по навчанню та себе – дотримуйтесь дисципліни під час освітнього процесу. Ці ж самі правила поведінки поширюються й на інші форми занять (семінари, практичні).

Прослуховуючи цей курс, Ви погоджуєтесь дотримуватися положень принципів академічної доброчесності. Верховна Рада України визнає академічну доброчесність важливою передумовою провадження якісної освітньої та наукової (творчої) діяльності, здобуття якісної освіти, утвердження в суспільстві довіри до результатів навчання і наукових(творчих) досягнень, а також формування поваги до честі та гідності людини. Академічна доброчесність – сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватися суб'єкти академічної діяльності під час провадження такої діяльності.

Закон України «Про академічну доброчесність» 18 грудня 2025 року №4742IX (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text), проголошує базові цінності та визначає основні принципи і правила академічної доброчесності, правові та організаційні механізми її формування та забезпечення, основні ознаки і види порушень академічної доброчесності та заходи реагування на такі порушення.

Робота в групах над відповідними документами або домашніми завданнями не заборонена, робота, яку виконує слухач, повинна бути продуктом цього слухача і демонструвати його унікальний внесок. Видавати чужу роботу за свою – форма академічної недоброчесності. Плагіат призведе до негайної негативної оцінки дисципліни. Для кращого розуміння, що є плагіатом рекомендую ознайомитися з матеріалом http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2013/Metodichka-plagiat.pdf

Під час екзамену не повинно бути жодних розмов або спілкування з іншими здобувачами. Будь-яка розмова або користування електронним пристроєм буде інтерпретуватися як шахрайство і призведе до незадовільної оцінки за екзамен чи тест. Обмін інформацією з іншими особами в аудиторії під час тестування або екзамену, є академічною нечесністю, і всі залучені сторони будуть покарані.

Аудиторний етикет: під час занять зовнішній світ перестає існувати. Використання мобільних телефонів, комп'ютерів або інших пристроїв зв'язку під час лекції категорично забороняється адже є проявом неповаги до викладача і аудиторії. Користування гаджетами для доступу до мережі

Інтернет припустиме лише під час семінарських/практичних занять за вказівкою чи дозволом викладача.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна

1. Андрушко Я. С. Психокорекція: навч.-метод. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 212 с.

2. Квітковська Н.В. Психологія девіантної поведінки учнів (умови, причини, особливості виховання, проблеми родини, профілактика та корекція). Навчально-метод. посібник. Миколаїв, 2010. 240 с.

3. Корнещук В.В. Волошенко М.О. Олло В.П. Профілактика та корекція девіантної поведінки підлітків: навч. посіб. К., 2021. 136с.

4. Основні корекційні навички : навч. посіб. / уклад.: І. Дурнеску, В. Аніщенко, Ю. Борець, С. Волеваха, О. Мірошниченко, К. Сіренко, Ю. Шарапова / Пенітенціарна академія України. – Чернігів : ПАУ, 2026. 200 с.

5. Профілактика та корекція відхилень поведінки: навч.-метод. посіб. до самост. роботи студентів / уклад. Н. В. Самойлова. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. 120 с.

Допоміжна

1. Вольнова Л.М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна робота» у двох частинах. Ч. 1. Теоретична частина. 2-ге вид., перероб і доповн. К., 2016. 188 с.

2. З досвіду корекційної роботи практичного психолога і соціального педагога з дітьми з девіантною та деліквентною поведінкою: посіб. / авт. кол.; упор. Ю.А. Луценко. К.: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2015. 129 с.

3. Журавель Т.В., Строєва Н.М., Новохатня К.А. Методики та інструменти роботи з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті з законом: навчально-методичний посібник для практиків. Том 2. Київ: ТОВ "ОБНОВА КОМПАНІ", 2017. 303 с.

4. Журавель Т., Короленко О., Мельник Л., Пуха К., Строєва Н. Формування життєвих навичок : методичний посібник до пробаційної програми для дорослих. Київ, 2019. 388 с.

5. Журавель Т., Мельник Л., Строєва Н. Подолання домашнього насильства: методичний посібник до пробаційної програми. Київ, 2023. 222 с.

6. Журавель Т., Карачевський А., Мельник Л., Скіпальська Г., Строєва Н. Попередження вживання психоактивних речовин: методичний посібник до пробаційної програми. Київ, 2019. 166 с.

7. Зміна прокримінального мислення. Методичний посібник до пробаційної програми для повнолітніх та неповнолітніх засуджених. К.: «Обнова груп», 2024. URL:

https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/674/86d/f8c/67486df8c2f86675253881.pdf

8. Мельник Л., Пуха К., Журавель Т. Подолання агресивної поведінки: методичний посібник до пробаційної програми. Київ: Міністерство юстиції України, 2019. 154 с.

9. Комплексна Програма корекційно-реабілітаційної роботи з чоловіками, які вчинили насильство або належать до групи ризику щодо його вчинення: інформаційно-методичні матеріали / Бондаровська В. М.та ін. ; за заг. ред. Бондаровської В. М., Журавель Т. В., Пилипас Ю.В. К. : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2014. 284 с.

10. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Робота з підлітками-девіантами: соціологічний та психологічний аспекти: підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Вид-во «Каравела», 2017. 470 с.

11. Максимова Н.Ю. Психологія девіантної поведінки: навч.посіб. К.: Либідь, 2011. 520 с.

12. Профілактика та корекція відхилень поведінки: навч.-метод. посібник / укл. Лариса Мафтин. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2021. URL: https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1549/2021_Maftyn_Profilaktyka_posib.pdf?sequence=1

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського: http://www.nbuv.gov.ua.

2. Державна установа «Центр пробації». Нормативно-правова база та методичні матеріали пробаційних програм: https://probation.gov.ua/normativno-pravova-baza?utm_source=chatgpt.com

3. Комунікативні навички та мотиваційне інтерв'ювання. Навчальний відеофільм: https://www.youtube.com/watch?v=eVsox5KJ6j8

4. Стандарти програми корекції девіантної поведінки підлітків віком 14-18 років, які мають досвід вживання психоактивних речовин. URL: http://afew.org.ua/wp-content/uploads/2015/12/Standarti-programi-korektsiyi-deviantnoyi-povedinki-pidlitkiv-vikom-14-18-rokiv-yaki-mayut-dosvid-vzhivannya-psihoaktivnih-rechovin.pdf